

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

7 de Rebus quæ deducuntur in iudicium, & de præcautione circa
consultationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

non habent naturam, aut quæ ex locorum vel temporum peristibus recipiant penam grauiorem vel leniorem, extraordinariū iudicium recipere dicuntur, l. i. §. tot. tit. de extraordi. crim. in P. l. aut facta. §. pen. §. fin. de pen. in P. l. de abige. in P. l. de cri. expil. hered. in P. l. 2. de crim. falsis. P. cum similib. Item leuia crimina & domesticca, sum marie & de plano deciduntur, l. leuia. de accus. P. l. nec quicquam, §. de plano, de offic. procons. P.

De Rebus quæ deducuntur in iudicium, & de Præcautione circa consultationem.

CAP. 7.

- 1 Iudiciorum materia, causæ seu negotia.
- 2 Litis a causâ quomodo differat.
- 3 Causidici quare dicti aduocati.
- 4 Causarum iudicialium species.
- 5 Litigantur quomodo sibi prospicere debeant.
- 6 Consultatio bona in quibus consistit.
- 7 Litigio male capto plura damna imminet.
- 8 Consultor quando tenetur de consilio dato, Et num. 12.
- 9 Consultationes litigantium in iudex non tenetur sequi iudicando.
- 10 Iuris prudentibus respondendi quando abrogata auctoritas.
- 11 Doctorum existente varia lectura & consilii sententia, quid potius sequendum.
- 12 Consultores qui consulendi.
- 13 Litis cessione in potentiores prohibita.
- 14 Patrocinia & clientele magnatum prohibita.
- 15 Clientela antiquorum ius, & quale. Et 17.
- 16 Clientela & hominum in feudis quid.
- 17 Aclor antequam litiget, debet conuenire & monere reum.

Iudiciorum materia, circa quam versantur, negotia & controuersie sunt, dicimus causas. Nomen porro causæ hic non pertinet ad adiuantem, efficientem, aut efficiendi locum causam, de quibus Cicero in partitionibus oratoriis: sed ad definitum genus questionis, quod vocat Græci ὑπόθεσις, differentem agere infinito, quod illi vocant δῆλον. Dicunt & nostri casum, facti speciem. Et causam a casu, quod ita de ea contingat tractari, eorum, de verb. sig. Acceditque propius diuisi causarum Rhetorum in genus demonstratiuum, deliberatiuum, & iudiciale. Quorum postremum ad nostram tractationem pertinet: quodque habet in se petitionem & defensionem, Cic. 1. de inuent. §. 1. Rhetor. Aristot. in Rhetor. ad Alexan. Quare omnis res posita in disceptatione & controuersia, causa est, Cic. 2. de Orato. rei generaliter appellatione, iuxta l. rei appellatio, de verb. sig. P. Nomen ita causæ in iure sæpius usurpamus, ea quia in causis, de procurat. vt planum facimus tituli, Si in commun. cad. causâ in integ. restit. fuer. postul. C. lib. 2. C. tit. 26. In quibus caus. milit. fori præscript. vii non poss. C. lib. 3. C. tit. 25. Vbi causis cal. vel dui. domus. homi. eius agatur, eod. lib. 3. tit. 1. 6. Vbi caus. sta. agi debeat. C. eod. lib. tit. 2. 2.

¶ Sunt quidam, qui subitili indagatione putant, litem a causâ abire, quod existimant litem de ciuilibus negotiis seu iudiciis dici, causam vero tantum de criminalibus: quod aliquando Iurifconsulti his adiectionibus vsi sunt, vt in l. 1. §. adhiberi, de testibus, P. l. causas vel lites, de transact. C. Vt & causam dicere in criminum reis tradunt, in l. 1. C. de calumniato. l. 2. de custo. reo. Alii putant litem nomen pro genere esse, causam vero speciem litem, gl. ff. §. Alberici. in d. l. causas vel lites, de transact. C. Ego tamen, si distinctione opus esset, arbitraretur potius genus esse causam, & litem causæ speciem: quia causa omnis, quæ in iudicium deducitur, litem non habet, quæ consistit in petitione & contestatione, tit. de lit. contest. C. Et ita recte criminalis quæstio, causa diceretur: contestatio ciuiliū quæstionum, causa contestata & lites. Et litem nomen extendetur ad actionem siue in rem siue in personam sit, litem nomen, de verborum significat. non autem ad accusationem. Sed verius est confundi sæpius hæc, & causas dici quæstiones ciuiles & criminales, l. quoniam liberis, C. de test. c. tua, de procurato. cum similib. paulo ante citatis. ¶ Inde t̄ & causidici, a causis, quia in foro lites agitant, aduocati, l. qui quis, C. de postulan. Et Martialis vocat, lib. 5. Epig. 34.

Carpere causidici fertur mea carmina, quis sit Nescio: scio, vati tibi causidice.

Et rursum, idem lib. 14. Epig. 219.

Pauper causidicus nulos referentia nummos Carmina cum scribas, accipe cor quod habes.

¶ Ex quibus efficitur tot causarum species esse, quot sunt re-

rum in iudicium deducarum: vt publicæ, fiscales, priuatæ, i. i. o. bi causæ fiscales, C. Don. r. malæ, l. petitor. de liber. legat. lib. 34. P. tit. 3. criminales, ciuiles, meri, mixti imperii, iudiciorum, &c. Bart. in l. 1. de offi. eius cui mand. est iuris d. in P. §. in l. imperium, de iur. omn. iudic. in P.

¶ In omnibus autem, partes sunt litigantium, prospicere num recte proponantur, agantur, vel defendantur. In omnibus quippe, vt ait Cicero, i. officio. negatis, priusquam aggrediare, adhibenda est preparatio diligens: & ad eligenda ea quæ dubitationem adferunt, adhibere homines doctos debemus, vel etiam vsuperuos: & quid iis de vnoquoque officii genere placeat, exquirere. Et Aristoteles rerum humanarum omnium augustissimum dicit, consultationem vti, Aristot. in princ. Rhetor. ad Alex. Vt etiam Cæsares noluerint edictum a se editum promulgari, quin prius peritorum Senatorum calculis probaretur, l. humanum, C. de leg. b. Proinde cōsultanda erit causa, antequam deferatur in iudicium cum peritis in iure, num ius agendi vel defendendi sit: tum maxime quo magis dubia erit resolutio, & litigator imperitor, l. si aniam, C. de ingen. manum. lib. 7. C. tit. 14. l. Licinius, quib. ad lib. procla. non lic. P. c. ponderet, 50 d. ff. in. Et plane, inquit Caius, qui agit certus esse debet, cum sit in potestate eius quando velit experiri: & ante debet rem diligenter explorare, & tunc ad agendum procedere. Neque iustam prætere de possunt ignorantiam, etiam si in ius alterius succedant, l. qui in alterius, 43. §. fin. de regu. iur. Et Labeo, iuris ignorantiam non prodesse ita intelligendum putat, si ignorans Iurifconsulti copiam haberet, vel sua prudentia instructus sit, l. regula, §. sed facti, de iur. §. fac.igno. P. Velox iniquitas ad nocendum occasiones suggerit: litem autem virtus ante iudicat quæ incipiat, quid honestum, quid decorum sit, c. inter hæc hircum, in l. de peni. dist. 3. Dantur & iudiciæ post vocationem in ius, vocato, vt consulat peritos & amicos, num contendere debeat, & vt componat responsiones, c. de iudic. 3. q. 3. l. 1. de ede. P. Neq; morare reprehenditur eius, qui distulit, vt adhiberet amicos negotio, l. sciendum. 21. de iur. P.

Istuc est sapere, non quod ante pedes modo est Videre, sed etiam illa quæ futura sunt, Prospicere, Terent. in Adelphi. act. 3. Sec. 3.

¶ Eucelia, t̄ id est, bona consultatio, est in consiliis prudentia. Consilium quomodo in presentibus rebus non recte habemus, Clem. Alex. lib. 2. Stromata. & de futuris quoque deliberatio, vt tradunt Demosthenes, 11. exordio protemio. & Polybius, lib. 1. nempe de his quæ in nostra sunt potestate ita, ne vel aliter faciamus. Nemo enim consuevit deliberare de necessario vel fortuito, & aliunde contingentibus, Aristot. 5. Ethico. c. 3. §. 5. & Rhetor. ad Alexand.

Quares in se neg. consilium neg. modum Habet vllum, consilio regere non potes, Terent. in Eunuch. act. 1. Sec. 1.

¶ In potestate litigantium est, litem quidem exordiri vel suscipere, re, vel nolle litigare, l. vni. vt nemo in iur. age. vel accu. cog. a. lib. 3. C. tit. 7. l. si de iur. pupil. C. At inquit Iustinianus, amib. quis semel. quo. & quan. iud. senten. prof. deb. C. §. omnem. de litig. in aui. ben. Qui semel actionem proposuit, siue cōuentione iudiciali, siue precibus principii oblati iudicij in infirmis, & per eum aduersario cognitis, necesse habet vsque ad finem litem exercere: vel si desistat, in nimpone fecit in ciuilibus. Et multo magis in criminalibus, in quibus qui desistit, regulariter vel tanquam colludens aduersario, c. 1. §. 2. de collus. de reg. vel vt prauaricator, l. 1. §. 3. de prauari. in P. l. at. h. l. t. a. §. prauaricator, de iis qui not. inf. P. l. ad Sen. Turpill. P. l. prauaricator, de ver. sig. P. ple. dicitur: aut si vsque ad finem litem iniquam foueat, vt temerarius litigator sumtuū rationem aduersario refarcit, & sæpe cum multa victis, in cōsultæ actionis & perpetram initiatæ litem, & sui facti pœnitet, l. properandum §. fin. autem. de iud. C. l. eum quem remere, eod. P. l. vni. de peti. & desist. lib. 10. C. Theo. tit. 13. Quibus obuiam itur a prudentibus, consultatione mature habita. Satiūque est in tempore occurrere, quam post vulneratam causam remedio querere, l. si in quib. cau. in me. resti. non est necesse. ¶ Ceterum t̄ prouide deliger. di sunt consultores, qui periti sunt, in ea re de qua deliberatur, Plato in Lache vel de fortitudine. Quia consilium in caput tantum consuler. tis, non eius qui consilium dat, vertitur. Et consilii non fraudulentum, nulla est obligatio, l. consilii, de regu. iur. c. nullus, ex consilio, eod. in 6. Quia consilium non imponit necessitatem, c. quod precipitur, 1. q. 1. c. cum olim. de arbitr. vide titu. l. 2. §. de ser. corrup. P. & quilibet explorare debet, an consilium sibi expediat, l. 2. §. fina. mand. P.

Qui consilium dat, quod melius sibi videtur dicit, si mala fide non consulat: ideo non tenetur ad bonam fidem. Si autem ea abstitit, tenetur: ut pote, si quid quod prauum sit agere consilio suo persuadentur: ut furari, scortari, ludere, & alia id genus: solius enim tunc est criminis, ut opem consilio dans, *lin ferri, §. re de, de furt. in P. l. 1. de ser. corrup. P.* Quo fit etiam, ut quando necessarium est, aliquem se qui consilium alterius, consilium obliget dantem, *l. 2. quod quis iur. P. iuncta l. 1. & l. consiliarius, l. non minus, de off. assess. C.* ut cum assessor iudici consilium dat, illud erit nocuum ipsi consulenti: quia is tenetur sequi consilium assessoris, *§. 1. ut null. lic. hab. loc. serua. in 9. aub. ¶* Cum tamen iudex non teneatur hodie sequi sententiam patronorum, qui consultoribus respondent: si iniqua sibi videatur, *Ludo. Rom. conf. 228.* Sunt enim sententiae & opiniones doctorum probabiles, non necessariae, *gl. ad rub. C. de legib.* In quare, longe dissident nostrorum doctorum, qui tamen se iurisconsultos profitentur, sententiae ab antiqua iurisconsultorum auctoritate, a quorum responsis non licebat iudicibus discedere, *§. fin. de iure natur. l. 2. §. post originem vers. iuris civilis scientiam, de orig. iur.* Quo tempore *trabatur*, ut ait Cicero, *3. de orato. ad iurisconsultos, ut non solum de iure civili, verum etiam de omni officio & negotio referretur: & in conficiendis testamentis, & contra actibus adhiberentur, & eorum sententias iudices sequerentur.* Atque oratores, ut idem a libi tradit, senectute graues, deposito causarum forensium onere, domi, quo suam dignitatem etiam tuerentur tum, ius respondere solebant, *idem 2. de legi. facit & Amilius Lamprydus, in Alex. vnde & auditorium habere dicuntur, l. lecta, si certum pota. P.*

10 ¶ Et post mortem quoque illorum responsa vt iuris decreta habita. Donec primi Theod. & Valentin. CC. fancierunt; in *l. 1. de respon. pruden. lib. 1. C. Theod. tit. 1.* Papiniani, Pauli, Cui, Modestini, omnia scripta firma tantum & ratam eorum esse sententiam: eorum quoque qui horum sententias operibus suis miscuerunt, vt Scruolae, Sabini, Iuliani, Marcelli, omniumque quos illi celebrarunt. In contrariis sententiam Papiniani teneri. *l. infirmat* autem aliorum scripta, & notas in Papiniani, Pauli, Vlpiani corpus factas, vt antea quoque dudum factum fuisse referunt. Subinde Iustinianus iussit omnibus iurisconsultorum libris ad iudici lineam, & meliorem responsorum delectum haberi: ceteris quae non fuissent in corpus Pandectarum transcripta abrogatis, *l. 1. de vet. iure enucle. C.* Potuit autem hoc Iustinianus facere, qui legem contendi & antiquandi ius vt Imperator solus tunc habebat, *l. 1. §. fin. C. de legib.* Remanisc nostris iuris professoribus interpretandi iura auctoritas sola, quae si aequa videatur, sequenda: non aliter.

11 ¶ Et certe in dubiis doctorum peritorum rata vt plerumque est sententia, & quo magis deliberata: vnde si diuersim sentiant doctores iidem in eodem facto, in consiliis seu responsis ab ea sententia quam tradiderunt in lecturis seu praedictionibus, putant plerique, *Alexan. 1. volum. conf. 187. Boer dec. 155. num. 24.* magis inherendum consiliis, quam lecturis, ut pote maturius responsis prolatis. A quibus tamen lubens dissentio, quod saepe expertus fuerim, consilia potius ad gratiam aliquorum, vel ad quaelum dari, & consulentes magis ad communem sententiam, quam ad veritatem conuere oracula. Lecturas autem sciam nitide a doctoribus & incorrupte, sine affectibus & conscientia fieri.

12 ¶ Existimo tamen nihilominus aduocatos, & qui consilium petentibus dant, debere consilia maturius quam soleant perpendere, si Deum habeant praeculis, cum oporteat eos recordari ante tribunal diuini iudicii se non impune laturos, si perperam vel perignorantiam suo pessimo consilio, in discrimen vitae vel fortunae consulatorem coniecerint. Et hoc modo in foro conscientiae, si ad consilium eorum sententia damnosa in clientem data est, teneri damnare se, re & mihi respondit videtur Abbas, *in c. tua nos, de homici. in princip.* Non enim culpa caret imperitus, qui officium usurpauit, in quo sciebat vel scire debebat, suam operam vel imperitiam alteri damno futuram, *l. idem iuris, §. fin. ad leg. Aquil. in P. §. iniuria, eod. apud Iustinia.* Et condonatur interdum clientibus quod fecerint consilium aduocati, si ille datus a iudice pro consilio eis sit, vt puta, si eius consilio furtim e carceribus elabatur, & ita iudicatur, *Boer. q. 215. Io. Papius, Rhapso. aref. lib. 23. tit. 2. ar. 3. de pris des prisons.*

13 ¶ Quando itaque litiganti bene sibi consultum iri desiderabunt, deligant patronos peritos: quibus tuto sua & se committere possint, ne ducis caeci ignorantia litibus & impensis se inuoluant, & iacturam rei controuersae subeant.

14 ¶ Vetatur tamen, ne quisquam suo diffidens iuri, in poten-

torem causam vel litem transferat: quod si fecerit, iactura causae multatur, *l. no lic. potens. litig. patron. praef. vel alio. in ser. anst. C. l. 1. de iis qui potens. nomi. iuu. praed. assi. C. l. 1. 2. 3. 4. ne sise. vel resp. p. procur. ali. lit. cau. in lit. praef. C.* Et ex constitutione regia Ludouici 12. cessiones debiti in potentiores factae ratae non sunt, sed improbat, *constit. Ludouici. 12. artic. 159.* vt antea quoque sanxerat Carolus 5. *constit. arti. 4.* Aperte namque videtur esse voracitas cedentium, qui alios actionum suarum redimunt exactores, *l. fina. de tir. melic. potensio. C. & potentioribus pares esse non possumus, l. 3. de alien. iudi. mut. cau. facta.* nec inferiores cogere possunt superiores, *l. nam magistratus, de recep. arbi. P. l. ille a quo, §. rempestinum. ad Senatus. T. rebell. P.* Et contra, qui maiores sunt ratione potestatis, possunt metum inferioribus incutere, *l. si per impressionem, quod met. cau. in P. l. C. si quacum. praedi. pot. & C. l. 1. §. si rector provinciae vel ad eum per spons. ded. arbas, C. lib. 5. titu. 2.* In potentiorum autem prohibitam esse cessionem secundum Odofredum, quem sequitur Speculator, *in 2. par. Spec. rub. de cessione actionis,* intellige, respectu cedentis, non respectu eius contra quem ceditur: videlicet vt is cui cesso fit, non sit potentior cedente, etiam si qualis sit potentia cum aduersario cedentis. Quamquam contrariam teneantur cum Alexandro alii, *in rub. ne lic. potensio.*

¶ Simili tamen fere ratione sublata sunt patrocinia vicorum, rusticorum & ciuitatum, quae se in tutelam magnatum & patronorum conferebant, vt clientela illorum tuti, aduersariis se audacius opponerent: neue alius princeps, quam Imperator constitueretur, ex sanctione Arcadii & Honorii Caesarem, *in l. 3. 4. 5. de patroc. vic. lib. 11. C. Theod. tit. 24. & Leonis, l. 1. vt nemo ad suum patroc. suscip. resti. vel vic. eor. lib. 11. C. Iustinia.*

¶ Antiquitas tamen moribus priscorum, quibus ex lege & permissione Romuli, ius clientelae ditioribus & probis frequens & concessum erat, *Dion. Halic. lib. 2. Antiq.* Tantaque erat inter patronos & clientes fides, vt patronus contra cognatos proprios etiam clientem defensionem subire teneretur, *Gell. lib. 20. cap. 1.* nec contra clientem furantem experti possent pro re sua patronus, *l. si liberis, de fur. P. Clarissimi,* inquit Cicero, *in diuinatio. viri nostrae ciuitatis temporibus optimis, hoc sibi amplissimum pulcherrimumque ducebant, ab hospitibus clientibusque suis & exteris nationibus, qui in amicitia populi Romani ditioneque essent, iniurias propulsare. formam illorum defendere.* Tractat de hac lege clientelae Plutar. in vita Romuli, vbi eos *adatus* clientes diticos autumat, a verbo *adatus*, vel *adatus*, aut *adatus* appropinquo, accedo alicui voluntarie, quia in fidem alterius venientes eum in patronum adoptabant. Significat id Cicero, *vexant*, inquit, *Puteolano, & Cato Casium, quod Brutus sibi adoptasset.* Erat antiquis haec clientela, & publica, & priuata, oppidorum, ciuitatum, & singulorum.

¶ Tullius tamen Caesarem factiones videtur vocasse, *lib. 6. commentar. 17 belli Gallici,* has clientelas quae in suo tempore erant, patronos, principes factionum, non tantum in ciuitatibus & oppidis, sed etiam in priuatis domibus, ad quorum arbitrium summa omnium rerum rediret eorum, quorum tutela committeretur. Ambalios autem clientes.

¶ In iure autem militari, *segetias*, seu feudorum existimant aliqui *per ar. au.* seu clientelam esse in vasallis hominum, seu Gallis *droit d'homage,* & clientes esse vasallos: patronos vero, quibus fidelitas seu fides iurata promittitur. Quia in illo iure & vasalli dicuntur fideles & clientes, *§. 1. de conuent. int. domi. & fide. lib. 1. feud. tit. 10. §. 1. de alien. feud. eod. lib. tit. 13.* Sed nec de his, nec de aliis, quos dici clientes aliquibus placuit censuales, hic prosequor sermonem: sufficiat nos mouisse pauca de clientibus & patronis forensibus, quae in causa praeparatione exiguntur. Adde etiam libet ad ciuitatem, & ad Christianam maxime dilectionem pertinere, litigatum optime de suo iure instructum, aduersarium conuenire extra iudicium debere prius & interpellare, dum sine lite velit negotium transigere, *l. debitor, 10. de pig. act. lib. 8. C. tit. 14. l. quidam liberis, de seruit. urb. praed. P. c. si quis, 3. quast. 7. ca. omnes decime, 16. quastio. 1. potissimum si de criminibus experientum sit, de iniuriis, aut similibus. D. e. Martibus, ca. 17. ca. si peccauerit, 2. quastio. 1. ca. nouit, de iudic. ca. 2. c. super his, ca. qualiter, de accusat.* Ita Plato hunc ordinem iudiciorum rectum fecit. *Primum igitur*, inquit, *Plato, dial. 11. de legibus,* arbitri iudices quos ipsi elegerunt locum habeant: ii commodius consultatores quam iudices appellari possunt. Deinde vicini & tribulos: secundum partem duodecimam distributi: apud quos, si reconciliati a primis non fuerint, maiori cum damno litigent. Sed his expeditis de personis iudicio-

iudiciorum agamus, a quibus expediantur causae seu negotia iure.

De Personis quae iudicia exigunt, & de ordine dicendorum sequentibus libris.

CAP. 8.

- 1 *Iudicia habent personas principales & accessorias.*
- 2 *Persona accessorie iudiciorum.*
- 3 *Ordo librorum 47. 48. 49. & 50. istius Systematis.*

Iudicis personae interesse debent quaedam necessario ut principales: quaedam, ut accessoriae. Principales, iudex, actor, reus, cauforum, §. in omni, de verb. sig. l. inter litigantes, & l. Iulianus, de iudi. P. Adicit Fabianus S. Pont. testes idoneos, d. c. 1. §. 9. Verius tamen inter accessorias personas, quae vel actoris, vel rei, vel iudicis, intentione firmant, annumeramus. §. Accessoriae itaque testes, ut & amanuenses, apparitores, allestotes, & alii cohortales iudicibus accedunt: & aduocati, procuratores, sollicitatores seu pragmatici litigantibus, ca. quoniam contra, de probatio. In his personis, ut in reliquis negotiis obeundis, l. et gradum, de mune. & honor. P. l. si quarimus de testam. P. considerabimus num idoneae sint, & quae iudicis accedant.

Initium autem iudicibus faciemus, qui clauum tenent in moderandis controuersis, & potestatem accipiunt cum inquisitione habita de naturalibus, moribus, facultatibus: & num sufficere iuramentum muneris possint coniuncta legis consideratione secundam quam munere fungi quaeque debet placuit, l. honor municipalis, §. 1. de mune. & honor. P. Praeposimus autem iudicum & personarum quae illis accedunt tractationem, ut vna cum illis intelligamus eorum potestatem & iurisdictionem, quam singulis hoc libro distribuemus Deo fauente. Explicaturi in 48. ordinem secundum quem huiusmodi iudicia debentur perfici, & ea quae ordinis sunt. Ut in 49. exhibeamus inquisitionem personarum litigantium, & eorum qui illis inferunt, quae sibi possint & causae controuersae conueniens tribunal deligere. Donec perueniatur ad 50. ubi de fine iudiciorum, sententiis, & effectibus, appellacionibus, executione & auctoritate eorum agitur. Conuenientia exegit de iuramento, quod fere omnibus partibus iudiciorum & negotiorum humanorum fidem, robur, & decisionem addit. Et ita quatuor libris integra tractatio habebitur iudiciorum: nam in hoc 47. explicuimus, vtrum iudicia admittenda, quid sit iudicium, & diuisiones eius, de quibus fiat: & nunc proponimus disputare, a quibus iudicium fiat cum magistratibus potestatem cuique propriam coniungendo.

De iudicum consideratione ex eorum Persona. Et primum de prohibitione iudicandi per naturam. Cap. 9.

- 1 *Iudex idoneus, vel non idoneus ex quoduplici capite censetur.*
- 2 *Iudicare prohibentur, natura, lege, moribus, & qui natura, in num. seq.*
- 3 *Surdus quando ad tempus: & quando in perpetuum iudicare prohibetur.*
- 4 *De Surditate superueniente & naturali, curabili & incurabili.*
- 5 *Auditus laesivariae species.*
- 6 *Surdus natura quare & muti simul sint. Et si non iudicant, ne testantur: retinent tamen dignitatem, morbo superueniente. Et nu. 7. 10. & 11.*
- 8 *Famulus agrotis, perinde ac seruientibus, merces debetur.*
- 9 *Officia iudicum adimi sine delicto nequeunt iudici.*
- 10 *Euriosus iudicare non potest, & quare. Alia autem negotia num gerere possit. eod. §. nu. 13. & 15.*
- 14 *Magistratus periculosi in rebus, qui vel favore vel iniquitate ducuntur.*
- 16 *Impubes iudicare vel arbitrari, aut munera reipub. obire nequeunt.*
- 17 *Retumpubl. subuersiones ex administratione inuenum & inexpertum virorum.*
- 18 *Senum consilium praestantius quam inuenum.*
- 19 *Aetas magistratibus quando lege definita. Et de aetate iudicum, num. 20. & 21.*
- 21 *Consilium capiendum a senibus. Et nu. 23.*
- 24 *Senatum filii cum patribus aliquando cur ingredi.*

25 *Minoribus quare permittatur interdum rerum suarum, & rei publicae administratio.*

26 *Iuridictio transit in Gallia in heredes.*

Vices ad munus iudicandi idoneae censentur, vel incapaces muneris, aut ex propria persona, seu statu proprio: vel ratione assumtae vel tractandae dignitatis officii, & iurisdictionis: vel habita ratione litigantium, de quibus ordine dicendum. Et in summa ex propria persona idoneus censetur omnis, qui expresse non prohibetur, l. cum praetor, de iudic. P. Exemplo aliorum edictorum, quae cum prohibeant aliquibus, aliis permittere videntur, l. munus, de procurat. 3. de colleg. silic. P. ca. consulti, 2. q. 4. ca. cum apud, de sponsal. Vt quod non mutetur, stare minime prohibetur, l. sancimus, C. de testam. §. Prohibentur autem iudicare ex propria conditione quidam natura, quidam lege, quidam moribus, l. cum praetor, 12. de legi. P. §. Natura primum surdus iudicare non potest, d. l. cum praetor. saltem quandiu eo morbo laborat: & in perpetuum, si surditas perpetua sit. Debet quippe iudex audiri, voce contententium vel patronorum instrui, & litis contestationem iudicii partem ordinare, quod fieri non posset sine auditu: unde & audientia causae dicitur, l. nulli, 10. C. de iudic. & saepe litigantes expedit interrogare, l. iudices, eod. c. iudicantem, 3. q. 9. sit. de interro. alio. Plurimumque, ut ait Arcadius Iurisc. l. de minore, 10. §. tormenta, de questio. P. in excutienda veritate, etiam vox ipsa, & cognitio subtile diligentia adfert. Nam & ex sermone, & ex eo qua quis constantia, qua trepidatione quid diceret, vel cuius aestimationis quisque in sua ciuitate est, quaedam ad illuminandam veritatem in lucem emergunt. Et reia magistratibus, de criminibus, quibus accusantur, audiendi sunt, l. diuus Adrianus, 6. de custo. & exhibu. reor. P. Sunt plura quae summarie & de plano & extemporario iudicio, iudex sedendo pro tribunali expedit, vt breuiores lites, aucten. vsi breuiore, de sent. ex breui. recitan. C. lib. 7. siu. 44. & modici ponderis, quas sedendo continue, pedarii iudices in regia basilica vel domunculis iudicant, matutino tempore, meridie, & vespere, §. sedebunt, & §. audient, de iudicib. in auct. Surdus in hac causa dicitur, qui nihil profertus, vel valde difficulter exaudit, ex morbo vel natura, l. 3. §. surdus, ad Senat. Syllan.

Surditas namque vel superueniens, vel naturalis est. Superueniens interdum temporalis imperfecta & curabilis, interdum & perpetua & perfecta. Surdaster is, qui non clare audit, sed tarde, §. si tem surdus, quib. non est per. fac. testa. ap. Iust. Et secundum Galenum, lib. 4. in aphor. Hippoc. apho. 28. surditas ex habita difficulter soluitur: sed ea quae fit repente in febribus, vel aliter accidit ex recurrente ad cerebrum bile, aut ex choleta cum meatus auditorios occupauerit, soluitur cum hac ipsa bile natura expellente ad excretionem peruenit. Atque idem alibi, Galen. lib. 4. in apho. apho. 60. tradit, aluum turbam, & fluentem ex naribus sanguinem, morbum hunc surditatis soluere, quando in febribus aures obsurduerunt, & quando biliosa excrementa retinerentur, & ad caput recurrerent, sine tamen propria atque praecipua instrumenti auditus passione. Et mederi posse deperdito auditui, docet Quintus Serenus in medicina, dum agit de vitis aurium succurrendis, his verbis,

Si vero abstrusa sensus morietur in auro:

Lumbricos terra sanumq. ex anseris raucio

Excoque sic veterem poteris expellere morbum.

Et Aurelius Cornelius Cellus, lib. 6. medic. ad compressa aurium per saniam seu per sordes (quas dicit Almanfor ceram) foramina, ad tinnitum, & ad grauedinem remedia adfert: & Almanfor, lib. 9. eiusque interpretes. §. Atque per distinctione causarum impediendum aliquantulum auditum, sine omnimoda auditus amissione & qui minus exaudiunt, non surdos, neque etiam morbum eorum surditatem dicunt, Arculanus, in 9. lib. Almanfo c. 39. sed vel grauedinem, aut defectum, vel Tharsem, vel gnarem. Grauedinem putat diminutionem, quae vel ex generatione contrahitur, vel ex tempore. Defectum dicunt habere abolitionem auditus & surditatem de defectu foraminis auditus, siue sit a natura soliditas foraminis, siue ex tempore contigerit. In Tharse, est diminutio auditus, consentiens cum grauedine. In gnare vero, diminutio fit ex defectu nerui auditui. Contingit & debilitas audiendi ex ieiunio & vigiliis, quam curari tradit medici ampliori cibo, & balneis, Joan. Mathaeus gradib. in 1. parte Almanfo c. 34. Almanfo lib. 9. c. 39. §. Natura surdi, arte humana curati vix aut nunquam possunt, & minus idonei iudicandi muneri sunt. Nam tales fere simul & muti, & vocem quidem emitere possunt, locuti, nec autem nullam, vt ad monet Aristoteles, lib. 4. de hist.

Al m m m